

Πολιτισμός – Τέχνη: Θεωρητικό πλαίσιο και εκπόνηση δραστηριοτήτων

Νικόλας Τσαφταρίδης

A. ΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

Ακόμα και σήμερα, στην εποχή της παγκοσμιοποίησης, ο πολιτισμός και η τέχνη εξακολουθούν να προσεγγίζονται στην εκπαίδευση από την οπτική της τοπικά κυρίαρχης κουλτούρας.

Η τέχνη και ο πολιτισμός δεν είναι ουδέτερα και απαλλαγμένα από ιδεολογίες και κυρίαρχες αντιλήψεις. Στο σχολείο αποτελούν αντικείμενο επιλογής. Η θεσμικά επικυρωμένη μορφή τους προκύπτει ως αποτέλεσμα μιας αναπλαισίωσης, που τα εντάσσει στη συνολική «λογική» της εκπαιδευτικής κοινωνικοποίησης, αποκαθιστώντας την εσωτερική συνοχή του αναλυτικού προγράμματος. Έτσι, οι επισκέψεις σε συγκεκριμένα μουσεία, οι ακρόασεις και η χρήση συγκεκριμένων μουσικών ιδιωμάτων, η επιλογή θεατρικών έργων για τους μαθητές ή τα εικαστικά παραδείγματα κατά τη διάρκεια ενός μαθήματος έχουν τη σφραγίδα του κυρίαρχου λόγου.

Με αυτό τον τρόπο η σχολικά επικυρωμένη εκδοχή των πολιτιστικών αγαθών, της καλλιτεχνικής δημιουργίας και έκφρασης, διατηρείται σε μια απόσταση από τους φορείς τοπικών ή μειονοτικών πολιτισμικών αξιών και στάσεων, ενώ ταυτοχρόνως ενισχύει και νομιμοποιεί την απόσταση αυτή, στο όνομα της (κυρίαρχης) κουλτούρας. Ταυτοχρόνως, η επικυρωμένη αυτή εκδοχή πολιτισμού και τέχνης δεν δίνει στους μαθητές που δεν την κατείχαν εκ των προτέρων ούτε το χώρο ούτε το χρόνο για να την κατανοήσουν. Δεν λαμβάνει επομένως υπόψη της την ιδιαίτερη υποκειμενικότητα των μαθητών και μαθητριών, με αποτέλεσμα να καθιστά «φυσική» και επομένως νόμιμη την κοινωνική ανισότητα: κάποια παιδιά εμφανίζονται πιο «πολιτισμένα» από άλλα και αντιστοίχως κάποιοι λαοί πιο «πολιτισμένοι» από άλλους. Επιπλέον, η τέχνη και ο πολιτισμός εξακολουθούν στο σημερινό σχολείο να αντιμετωπίζονται στην πράξη απαξιωτικά. Αν και τα τελευταία χρόνια υπάρχουν στην εκπαίδευση ειδικοί δάσκαλοι/ες όπως ζωγράφοι, θεατρολόγοι, μουσικοί, οι ώρες που τους διατίθενται είναι λίγες

γιατί στις περισσότερες φορές το μάθημα είναι μονόωρο ή γίνεται σε μόνιμη βάση τις τελευταίες ώρες, σε μια μάλλον αντιπαραγωγική ζώνη. Επίσης, σε περιπτώσεις όπου δεν υπάρχουν δάσκαλοι/ες ειδικοτήτων, όπως στα μικρά ή ολιγοθέσια σχολεία, το φαινόμενο της χρήσης της ώρας των «καλλιτεχνικών» για επαναλήψεις ή εμπέδωση των κύριων μαθημάτων εξακολουθεί να ισχύει. Από την άλλη μεριά οι εθνικές, θρησκευτικές και επεταικές σχολικές γιορτές θεωρούνται ως λειτουργικά στοιχεία του ελληνικού σχολείου και ανατίθενται στους εκπαιδευτικούς των «καλλιτεχνικών» ειδικοτήτων ή, αν δεν υπάρχουν τέτοιοι στα σχολεία, σε εκείνους με καλλιτεχνικές ανησυχίες.

Τέλος, το πλαίσιο αξιολόγησης των μαθημάτων αυτών είναι σαφώς επηρεασμένο από τα υπόλοιπα γνωστικά αντικείμενα, με αποτέλεσμα (και σε συνδυασμό με τον μεγάλο αριθμό μαθητών και μαθητριών ανά δάσκαλο/α) να καταλήγουν οι εκπαιδευτικοί των ειδικοτήτων να αξιολογούν την κατοχή πληροφοριών (τι είναι τι), και όχι την κατανόηση διαδικασιών και νοήματος (πώς λειτουργεί) της τέχνης. Για παράδειγμα, οι μαθητές και οι μαθήτριες καλούνται να απαντήσουν σε ερωτήματα όπως «πότε γεννήθηκε ο Πικάσο», και «τι είναι οι μείζονες κλίμακες» και όχι «τι ρόλο έπαιξε ο κυβισμός και η τεχνοτροπία του Πικάσο» ή «οι μείζονες κλίμακες και η τονική μουσική σε δεδομένα ιστορικά και κοινωνικά πλαίσια».

Η υποβάθμιση και δυνάμει απαξίωση της τέχνης και του πολιτισμού στο σχολείο ενισχύεται και από το γεγονός ότι στους τομείς αυτούς δεν είναι δυνατή μια άμεση μέτρηση. Η αξιολόγηση της μαθητικής επίδοσης μπορεί εδώ να είναι μόνο έμμεση και μακροπρόθεσμη. Ενώ δηλαδή κάποιος μπορεί εύκολα και άμεσα να αξιολογήσει την κατανόηση των αριθμητικών πράξεων ή της κλήσης των ρημάτων, δύσκολα και έμμεσα μόνο μπορεί να αξιολογήσει την λειτουργία του πολιτισμικού κεφαλαίου και της τέχνης στη συγκρότηση της ατομικής αλλά και συλλογικής ταυτότητας των μαθητών και αυριανών ενεργών πολιτών.

Εξετάζοντας συνολικά την πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση θα βρεθούμε αντιμέτωποι αφενός με την ανομοιογένεια δασκάλων, καθηγητών και ειδικών και αφετέρου με την πολυπολιτισμική προέλευση των μαθητών. Έτσι κι αλλιώς, λόγω των διαφορών στην οικονομική κατάσταση, το φύλο, τις θρησκευτικές πεποιθήσεις, το πολιτισμικό κεφάλαιο του κάθε μαθητή και

της κάθε μαθήτριας, η ανομοιογένεια είναι ο κανόνας της σχολικής τάξης και έχει ενταθεί με την αυξημένη παρουσία παιδιών μεταναστών.

Επομένως, όψεις του κόσμου των μαθητών, ένα ολόκληρο σύνολο εμπειριών τους μπορεί να μην λαμβάνεται υπόψη κατά τη σχολική διαδικασία σχεδιασμού πολιτιστικών προσεγγίσεων (εφαρμογών) ή να μην αντιστοιχεί στον πολιτισμό που το σχολείο προβάλλει ως «αυτονόητο» και δεδομένο για όλους. Έτσι η άτυπη εκπαίδευση, η παιδεία που έχει λάβει ένα παιδί από το σπίτι του, τον κοινωνικό του περίγυρο, τις πολιτισμικές του καταβολές και τις σχέσεις με τους ομηλικούς του μπορεί να απαξιώνεται. Πολλές φορές το παιδί αντιμετωπίζεται ως *tabula rasa* ή ακόμα χειρότερα ως «κακοδουλεμένο υλικό» σε ό,τι έχει σχέση με την τέχνη, με αποτέλεσμα οι όποιες δραστηριότητες να είναι είτε βαρετές είτε ακατανόητες για αυτό και επομένως εκπαιδευτικά αναποτελεσματικές.

Η ανάγκη να διευρυνθεί μέσω της εκπαίδευσης το πολιτισμικό κεφάλαιο, με το οποίο ο μαθητής έρχεται στο σχολείο, είναι πολύ σημαντική. Με αυτό τον τρόπο θα μπορεί να προσεγγίζει, να κατανοεί και να αξιολογεί την κάθε κουλτούρα, να ελέγχει κριτικά το αυτονόητο της ανωτερότητας της δυτικής κουλτούρας, να αναγνωρίζει στις διαφορετικές κουλτούρες την ιστορική και κοινωνική τους σημαντικότητα και να είναι ανοιχτός στις διαφορετικές πολιτισμικές εκφάνσεις. Έτσι περιορίζεται ο κίνδυνος να ταυτιστεί το διαφορετικό με το εξωτικό και η επαφή με τον άλλον πολιτισμό γίνεται με ισότιμους όρους και όχι στη βάση μιας ιεραρχίας τεχνολογικών επιτευγμάτων. Η χρήση των τεχνολογικών επιτευγμάτων είναι αυτό που καθορίζει τον πολιτισμό μιας κοινωνίας και όχι η τεχνολογία καθαυτή (Η ναζιστική Γερμανία για παράδειγμα διέθετε υψηλά τεχνολογικά επιτεύγματα αλλά επέφερε τα πιο ειδική εγκλήματα στην ανθρωπότητα). Ο πολιτισμός και η τέχνη είναι ίσως τα πιο προνομιά πεδία για μια αντιρατσιστική εκπαίδευση κατά των στερεοτύπων και προκαταλήψεων.

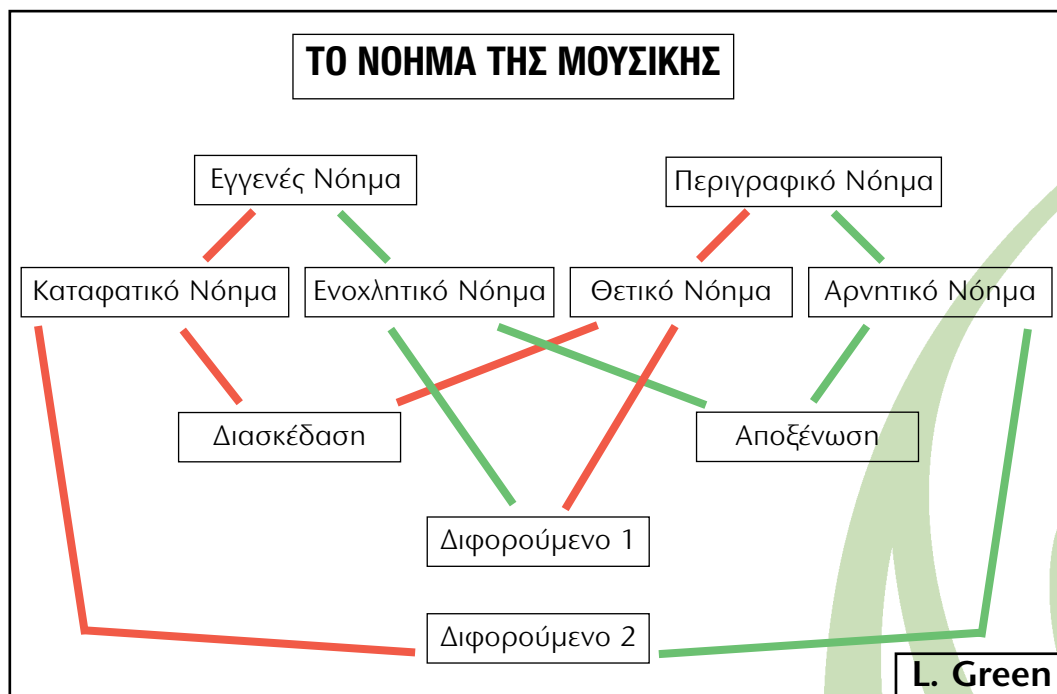
Η ανάπτυξη του πολιτισμικού κεφαλαίου έρχεται να αμφισβητήσει τη μάθηση με στενά εργαλειακούς στόχους, τη μάθηση που καλλιεργεί ελέγχιμες πληροφορίες και γνώσεις σχετικά με τα πολιτιστικά δρώμενα. Η επίσκεψη για παράδειγμα στο εργαστήριο ενός οργανοποιού ή ενός αγγειοπλάστη μπορεί να αποβεί ιδιαίτερα αποτελεσματικό βήμα για τη συγκρότηση γνώσης του πολιτισμού και της τέχνης, ενισχύοντας την ικανότητα κρίσης και κατανόησης του μαθητή.

Σε σχέση μάλιστα με το κρίσιμο σήμερα ζήτημα της επιλογής και διαχείρισης των πληροφοριών που αντλούνται από το διαδίκτυο, η ανάπτυξη του πολιτισμικού κεφαλαίου και της καλαισθητικής κρίσης, ενδυναμώνει την ικανότητα των παιδιών να ελέγχουν και να αξιοποιούν παραγωγικά την πληροφορία, αφού εξοικειώνονται με την κριτικής προσέγγιση διαφορετικών όψεων του κόσμου.

B. ΜΕΡΙΚΕΣ ΠΑΡΑΔΟΧΕΣ

Ας δούμε ένα παράδειγμα από την μουσική. Εύκολα μπορούμε να διαπιστώσουμε ότι παρόμοια πράγματα ισχύουν και για άλλες μορφές τέχνης. Κατά την L. Green κάθε είδος μουσικής εμπεριέχει δυο είδη νοήματος τα οποία παίζουν σημαντικό ρόλο στην κατανόηση αλλά και στον τρόπο που λειτουργεί η μουσική. Το **εγγενές νόημα** είναι όλα εκείνα τα στοιχεία τα οποία έχουν να κάνουν με τον τρόπο που οργανώνεται ο ήχος για να γίνει μουσική: αυτά που ονομάζουμε μελωδική γραμμή, αρμονική υποστήριξη, ρυθμικά στοιχεία, φόρμα και γενικά ότι συμβάλλει στην διαμόρφωση ενός ακουστικού φαινομένου το οποίο χαρακτηρίζεται μουσική. Το **περιγραφικό νόημα** από την άλλη μεριά είναι η αναφορά που κάνουμε σε ότι συμβαίνει γύρω από το συγκεκριμένο κομμάτι μουσικής, σε συγκεκριμένη κουλτούρα, σε συγκεκριμένη συμπεριφορά, σε συγκεκριμένες στάσεις και αξίες. Ένα κομμάτι heavy metal μουσικής μας παραπέμπει σε μια κουλτούρα η οποία περιλαμβάνει το **χώρο** (bar, club, αποθήκες ή garage πρόχειρα διαμορφωμένα, γήπεδα για συναυλίες) **την εμφάνιση** (ντύσιμο, κόμμωση, αλυσίδες και καρφιά στα ρούχα, body piercing), την **συμπεριφορά και τις στάσεις** (περιθώριο, απαξίωση κοινωνικού καθωσπρεπισμού). Μια όπερα παραπέμπει σε μια κουλτούρα που περιλαμβάνει το **χώρο** (πολυτελείς αίθουσες συναυλιών, μεγάλων μουσικών θεάτρων), την **εμφάνιση** (περιποιημένα και ακριβά ρούχα, κοσμήματα, κόμμωση), το **κοινωνικό status** (μεσαία και ανώτερα οικονομικά στρώματα), **συμπεριφορές και αξίες** μιας «αστικής ευνομούμενης κοινωνίας».

Το εγγενές νόημα της μουσικής, δηλαδή η μουσική *per se*, μπορεί να μας αρέσει οπότε έχουμε **καταφατικό νόημα**. Μας αρέσει η μουσική heavy metal, οπότε αγοράζουμε CD με το είδος αυτό, ακούμε το είδος αυτό, μας λείπει αν δεν έχουμε την ευκαιρία να το ακούσουμε. Αντίθετα ένα είδος που δεν μας αρέσει έχει **ενοχλητικό εγγενές νόημα**. Δεν ακούμε όπερα, μας ενοχλεί όταν πάρουμε ένα ταξί και ο οδηγός έχει όπερα στο ραδιόφωνο, δεν έχουμε αγοράσει ποτέ ένα CD με όπερα και όταν ακούμε όπερα στο Γ Πρόγραμμα αλλάζουμε αμέσως συχνότητα.

Όπως και το εγγενές έτσι και το περιγραφικό νόημα έχει δυο πλευρές.

Αν μου αρέσει ο τρόπος που ντύνονται οι αστέρες του rock και ακολουθώ τις ενδυματολογικές τους επιλογές, αν μου αρέσει να συχνάζω στα μέρη όπου πηγαίνουν άνθρωποι με παρόμοια «rock» ενδιαφέροντα, αν γενικά μου αρέσει να «ζω rock» τότε αυτή η μουσική το έχει για μένα **θετικό περιγραφικό νόημα**. Αντίθετα να δεν μου αρέσει η κουλτούρα που φέρνει μαζί της κάποιο είδος μουσικής τότε αυτή έχει **αρνητικό περιγραφικό νόημα** για μένα. Δεν μου αρέσει ο τρόπος που συμπεριφέρονται, ντύνονται και διασκεδάζουν όσοι ακούν «κλαρίνα», δεν συχνάζω στα μέρη που πηγαίνουν, δεν ακολουθώ τον τρόπο συμπεριφοράς τους.

Τόσο το περιγραφικό όσο και το εγγενές νόημα της μουσικής όμως δεν λειτουργούν περιχαρακωμένα και αυτόνομα αλλά συμπλέκονται μεταξύ τους. Έτσι αν το εγγενές νόημα της μουσικής είναι καταφατικό και το περιγραφικό θετικό έχουμε **διασκέδαση**. Βρίσκομαι σε ένα πάρτι όπου η μουσική παίζεται μου αρέσει αλλά και οι άνθρωποι που είναι εκεί έχουν παρόμοιες με μένα προτιμήσεις και ενδιαφέροντα οπότε διασκεδάζω. Αντίθετα αν ούτε το είδος της μουσικής μου αρέσει ούτε και η κουλτούρα του συγκεκριμένου είδους τότε έχουμε **αποξένωση**. Δεν μου αρέσει η rock μουσική (δεν καταλαβαίνω τους στίχους, οι ηλεκτρικές κιθάρες έχουν έναν περίεργο ήχο με παραμόρφωση, οι τραγουδιστές ουρλιάζουν), δεν μου αρέσει η κουλτούρα που κουβαλά αυτή η μουσική (παίζεται σε χώρους με καπνούς και τσιγάρα με αποτέλεσμα να μην μπορώ να αναπνεύσω, η μουσική είναι δυνατά και δεν μπορώ να μιλήσω με τον διπλανό μου, οι άνθρωποι είναι περίεργα ντυμένοι και δεν μου αρέσουν οι απόψεις τους) και έτσι δεν νιώθω άνετα και αποξενώνομαι.

Συμβαίνει όμως κάποιες φορές να μου αρέσει το είδος της μουσικής αλλά να μην μου αρέσει η κουλτούρα του. Για παράδειγμα μου αρέσουν τα λαϊκά, αγοράζω CD, τραγουδάω και χορεύω αυτό το είδος αλλά δεν μου αρέσει να πηγαίνω στα μαγαζιά που παίζεται, δεν μπορώ να ξενυχτάω, δεν θέλω να τρώω κοψίδια για να ακούσω αυτή τη μουσική, δεν μου αρέσει το βαρελίσιο κρασί και οι άνθρωποι που συχνάζουν σε αυτά τα μέρη δεν είναι και ότι θα επιθυμούσα να συναναστραφώ. Σε αυτή την περίπτωση έχουμε ένα διφορούμενο νόημα. Διφορούμενο νόημα έχουμε και όταν συμβαίνουν ακριβώς τα αντίθετα. Δεν μου αρέσει η όπερα δεν την καταλαβαίνω αλλά μου αρέσει να πηγαίνω στο Μέγαρο. Ο χώρος είναι μαγευτικός, τα μάρμαρα γυαλίζουν, πατάω πάνω σε όμορφα χαλιά, ντύνομαι όμορφα και συναναστρέφομαι με ωραία ντυμένους ανθρώπους, συναντάω και πολλούς επώνυμους, ηθοποιούς, πολιτικούς και ανθρώπους των ΜΜΕ. Στην πρώτη περίπτωση έχουμε το **διφορούμενο 1** ενώ στην δεύτερη το **διφορούμενο 2**. Η εξοικείωση όμως σε ένα είδος μουσικής πολλές φορές μπορεί να επιτευχθεί μέσω της συχνής επαφής με το συγκεκριμένο είδος. Σε τέτοιες περιπτώσεις μπορεί να υπάρξει μια μετάβαση από το διφορούμενο 2 στην διασκέδαση. Να μου αρέσει δηλαδή όχι μόνο το περιγραφικό νόημα αλλά και το εγγενές νόημα της μουσικής. Δεν μου αρέσει η κρητική μουσική αλλά με τους φίλους μου τους κρητικούς περνάω ωραία, τρώμε καλά, πίνου-

με και μου αρέσει να τους βλέπω να διασκεδάζουν. Η διασκέδαση τους πάντα καταλήγει σε μαντινάδες, σε παίξιμο της λύρας και σε χορούς. Σιγά σιγά αρχίζει να μου αρέσει αυτό το είδος, να μαθαίνω τους χορούς τους και προσπαθώ και εγώ να φτιάξω μαντινάδες. Αν και από το διφορούμενο 2 μπορούμε να περάσουμε στην διασκέδαση από το διφορούμενο 1 είναι δύσκολο να περάσουμε στην αποξένωση. Στην σύγχρονη κοινωνία οι τεχνολογίες αναπαραγωγής και μετάδοσης του ήχου μας δίνουν την δυνατότητα να μπορούμε να ακούμε σε όποιες συνθήκες θέλουμε το είδος που μας αρέσει. Από τα CD, το ραδιόφωνο, την τηλεόραση ακόμα και το διαδίκτυο μπορούμε να ακούσουμε το αγαπημένο μας είδος μουσικής σε συνθήκες που εμείς επιλέγουμε και επομένως πολύ δύσκολα μπορούμε να περάσουμε στην αποξένωση, να σταματήσουμε δηλαδή να ακούμε το είδος που μας αρέσει.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Οι δραστηριότητες που παρατίθενται είναι ενδεικτικές και όπως σημειώσαμε στο Α μέρος θα πρέπει να φιλτράρονται τόσο από την ειδικότητα του/της δασκάλου/ας όσο και από τον στόχο που κάθε φορά θέλουμε να πετύχουμε.

Β. Η ΕΦΑΡΜΟΓΗ

Η τέχνη στα πλαίσια του σχολείου έχει μια διπλή ιδιότητα, αφενός ως αυτόνομο μάθημα και αφετέρου ως στοιχείο μιας διαθεματικής προσέγγισης. Όσο πιο μικρή είναι η ηλικία των παιδιών τόσο η ζυγαριά γέρνει προς την πλευρά της διαθεματικότητας. Επίσης, η πλευρά στην οποία θα κλείνει ο/η κάθε δάσκαλος/α εξαρτάται και από τον βαθμό ενασχόλησής του με το συγκεκριμένο αντικείμενο. Επιπλέον τα παιδιά της πρώτης σχολικής ηλικίας είναι αρκετά δεκτικά σε άγνωστες σε αυτά μορφές τέχνης. Πιο εύκολα δηλαδή ακούνε μουσικές που δεν έχουν ξανακούσει ή αντιμετωπίζουν θετικά έργα τέχνης που δεν έχουν ξαναδεί. Όσο όμως πλησιάζουμε στην γυμνασιακή ηλικία τόσο επικεντρώνονται σε ένα είδος μουσικής και σε συγκεκριμένη αντίληψη για την τέχνη. Η ψαλίδα αρχίζει να ανοίγει πάλι μετά την γυμνασιακή ηλικία με αποκορύφωμα την φοιτητική ή την μετά-λυκειακή περίοδο.

Οι δραστηριότητες που ακολουθούν βασίζονται στις εμπειρίες και τα πολιτισμικά βιώματα των παιδιών ώστε να μπορούν να τα αναλύουν και να τα νοηματοδοτούν με απώτερο στόχο την ανάπτυξη κριτηρίων

- Το ραδιόφωνο 1
  - * Τα παιδιά και ο/η δάσκαλος/α φέρνουν τις δικές τους μουσικές και κάνουν μια εκπομπή ραδιοφώνου. Τι είδους μουσική είναι αυτή; Από πού την έχουν ακούσει; Τι όργανα παίζουν; Είναι χορευτική μουσική; ποιοι παίζουν και τραγουδούν; Σε ποιες περιοχές παίζεται και για ποιο λόγο; Ποιοι άνθρωποι ακούν αυτή την μουσική; γνωρίζουν κάποιους που παίζουν αυτό το είδος/όργανα;
- Το ραδιόφωνο 2
  - * Με ποια σειρά θα έβαζαν τα κομμάτια να ακουστούν; Για ποιο λόγο; Με ποιο τρόπο θα μπορούσαν να συνδέσουν τα κομμάτια μεταξύ τους (με λόγο, συνάφεια, χορευτικά, όργανα);
- Κάτι μου θυμίζει 1
  - * Τα παιδιά φέρνουν μουσικές που τους θυμίζουν κάτι και παρουσιάζουν αυτές τις μουσικές στην τάξη. Πότε άκουσαν αυτή την μουσική για πρώτη φορά; Γιατί την ξανάκουσαν; Τι τους θυμίζει (ένα πάρτι, μια εκδρομή, ένα καλό δώρο); Από τις μουσικές επιλογές των συμμαθητών σας υπάρχει κάποιο κομμάτι που δεν σου αρέσει αλλά θυμάσαι ότι την φορά που το άκουσες σου είχε συμβεί κάτι καλό (σου έκαναν ένα δώρο, έφαγες ένα ωραίο γλυκό);
- Κάτι μου θυμίζει 2
  - * Υπάρχει κάποιο έργο στην τηλεόραση ή το σινεμά που είδες και σου άρεσε αλλά δεν σου άρεσε καθόλου η μουσική; Έχεις πάει να δεις μια θεατρική ή χορευτική παράσταση η οποία σου άρεσε αλλά δεν σου άρεσε καθόλου η μουσική; κάθισες να την παρακολουθήσεις μέχρι το τέλος αν και η μουσική σε ενοχλούσε; Γιατί κάθισες μέχρι το τέλος; Έχει συμβεί κάτι παρόμοιο σε άλλους φίλους ή γνωστούς σου; Ρώτησε μερικούς να σου πουν.
- Οι μουσικές των άλλων
  - * Τι μουσική ακούνε οι κηδεμόνες σου; Τι μουσική ακούνε ή άκουγαν οι παππούδες και οι γιαγιάδες σου; Τι μουσική ακούνε τα μεγαλύτερα αδέρφια σου ή τι μουσική ακούνε μεγαλύτερα ή μικρότερα παιδιά από εσένα; Συζητά μαζί τους και πες στην τάξη τις απόψεις τους και φέρε και κάποια δείγματα να ακούσετε όλοι μαζί. Υπάρχουν κάποια παιδιά στην τάξη που έφεραν παρόμοια

κομμάτια; Υπάρχουν κάποια κομμάτια από αυτά που ακούστηκαν στην τάξη που άρεσαν σε κάποια παιδιά;

- Οι άγνωστες μουσικές
  - * Ακούμε μια «περίεργη» μουσική. Τι σκεφτόμαστε όταν ακούμε αυτή τη μουσική; μας ενοχλεί; μας αρέσει; Από πού προέρχεται; Πώς ντύνονται αυτοί που ακούνε αυτή τη μουσική; τι τρώνε; Πού ζούνε; Τι ρόλο παίζει αυτή η μουσική στη ζωή τους; Ποια κοινά στοιχεία έχουν αυτοί οι άνθρωποι με εμάς; Ποιες διαφορές; Ποια κοινά στοιχεία έχει αυτή η μουσική με την μουσική που ακούμε; ποιες διαφορές; Υπάρχουν άνθρωποι που γνωρίζεις και ακούν αυτή τη μουσική;
- Η δική μας σύνθεση. Μια βόλτα στη λαϊκή αγορά
  - * Γράφουμε προτάσεις που να παραπέμπουν σε κάποιο ήχο (σακούλες που ξεδιπλώνουν, φρούτα που πέφτουν κάτω κτλ) και λέξεις ή φράσεις που να εκφέρονται με θεατρικότητα (εδώ τα καλά καρπούζια, όλα τζάμπα κτλ). Με μόνο εργαλείο τη φωνή μας παράγουμε τους ήχους από τις προτάσεις και εκφέρουμε τις λέξεις ή τις φράσεις με διάφορους τρόπους. Βάζουμε όλους αυτούς τους ήχους σε μια σειρά, επιλέγουμε κάποιους να τους επαναλάβουμε, απορρίπτουμε κάποιους άλλους, λέμε κάποιους ταυτόχρονα με κάποιους άλλους, τους λέμε τότε γρήγορα και τότε αργά, τότε σιγά και τότε δυνατά. Καταγράφουμε ότι κάναμε για να το θυμόμαστε την άλλη μέρα. Βρίσκουμε τρόπους για να σημειώσουμε όλη τη σύνθεση. Δίνουμε την καταγραφή μας σε μια άλλη ομάδα να παίξει και εμείς παίζουμε την δική της σύνθεση.
- Μια συνέντευξη
  - * Σημειώνουμε τις ερωτήσεις που θέλουμε να κάνουμε σε έναν μουσικό. Όταν αυτός έρθει στην τάξη μας, προσπαθούμε να μάθουμε όσα μπορούμε περισσότερα για ό,τι έχει σχέση με την δουλειά του.
- Κατασκευάζουμε ένα όργανο
  - * Τι είναι ένα μουσικό όργανο; Πώς παίζεται; Κάποιο αντικείμενο μπορεί να είναι μουσικό όργανο και κάτι άλλο (κουτάλια); Υπάρχουν όργανα που μπορούμε να φτιάξουμε εύκολα; Υπάρχουν αντικείμενα που μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε ως όργανα. Οι άνθρωποι πάντα πήγαιναν σε καταστήματα μουσικών ειδών για να αγοράσουν

όργανα; Γνωρίζουμε κάποιον/κάποια οργανοποιό; Μια μουσική χρειάζεται πάντα ακριβά όργανα για να παιχτεί; Πού βρίσκουμε τα υλικά για να φτιάξουμε μουσικά όργανα;

- Επίσκεψη σε ένα μουσείο
  - * Γιατί φτιάχνεται ένα μουσείο; Τι εκθέματα υπάρχουν; Υπάρχουν μουσικά όργανα; Υπάρχουν αντικείμενα τα οποία οι άνθρωποι χρησιμοποιούσαν ή χρησιμοποιούν ως μουσικά όργανα; Τι μουσική έπαιζαν ή παίζουν με αυτά τα όργανα; Έχουμε ακούσει τέτοια μουσική; για ποιο λόγο έπαιζαν ή παίζουν αυτή τη μουσική; Τραγουδούσαν; Χόρευαν; Δούλευαν; Διασκεδάζαν;
- Επίσκεψη σε μια δισκοθήκη (ή κατάσταση πώλησης)
  - * Υπάρχει κάποια δισκοθήκη κοντά μας; Είναι ιδιωτική ή δημόσια; Μπορεί κάποιος να δανειστεί δίσκους; Τι μουσικές περιέχει; Οι άνθρωποι που την επισκέπτονται τι είδους μουσική δανείζονται περισσότερο; Από τις μουσικές που περιέχει η δισκοθήκη έχετε ακούσει κάποιο είδος;
- Επίσκεψη σε ηλεκτρονικό κατάστημα πώλησης δίσκων
  - * Τι είδους μουσικές πουλάει; Με ποιόν τρόπο; Τα πουλάει σε ηλεκτρονική μορφή; Ποιο είδος είναι το ευπώλητο; Υπάρχουν μουσικές τις οποίες δεν έχουμε ακούσει ποτέ; Έχει μουσική την οποία ακούμε συνέχεια; Τι άλλες πληροφορίες μας δίνει το ηλεκτρονικό κατάστημα σχετικά με τους δίσκους και τους καλλιτέχνες;
- Διαβάζουμε ένα εξώφυλλο δίσκου
  - * Φέρνουμε ένα CD με το εξώφυλλό του. Πώς είναι σχεδιασμένο το εξώφυλλο; Τι πληροφορίες μαθαίνουμε από το εξώφυλλο; Έχει ένθετο με περισσότερες πληροφορίες; Γράφει πότε ηχογραφήθηκε; Πού; Από ποιους; Ποιος έγραψε τη μουσική και τους στίχους; Ποιοι μουσικοί παίζουν; Τι όργανα παίζουν; Ποια από αυτά γνωρίζουμε; Γράφει ποιος είναι ο παραγωγός; Αναφέρει αν υπάρχει επιμελητής; Γιατί μας δίνει όλες αυτές τις πληροφορίες; Ποια όργανα μπορούμε να ακούσουμε από αυτά που αναφέρει στο εξώφυλλο;